

УДӨӨГЭЙ ЖАЛШАДАЙ УРАЛСАЛ

БУРЯДАД ҮНЭН

СОВЕТСКОЕ СОЮЗНОЕ КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ БУРЯДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДИЙ, МИНИСТЕРИУДИЙ СОВЕДИЙ ОРГАН

Газеттэй 1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

№ 29 (15352)

1980 оной февралын 5, вторник

Сэн 2 мүнган.

Т У Г Э С Х Э Х Ы Ж Э Л Д Э - Г А Б Ш А Г А Й А Ж А Л

1979—1980 ОНУУДАЙ МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЭ ТАЛААР ХОРИИН РАЙОНОЙ «ГЕОРГИЕВСКИЙ» СОВХОЗОЙ ХУДЭЛМЭРИШЭД, МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Партийн XXV съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гай июлийн (1978 он) Пленумэй түүхтэй шийдхэбэринуудыне бодото дээрнэ бөөдүүлхын тула совхозой мал ажалай хүдэлмэрилгэдэ, мэргэжэлтэд, худалмэришэд 1979 оной болон арбадахы табан жэлэйнгээ түсэб, социалис уялгануудыне бүхындэн сүм дүүргэхын түлөө горитой оролдогдо гаргаһан байна. Тингэжэ ажахиныг гурэндэ ху, мяха, нооно худалдаха дурбан жэлэйнгээ даабаринуудыне амжалтатгайгаар бөөдүүлжэ шадаа.

хайжаруулхын тула улам шангаар тэмсэхэбди. Хаалин фермэнүүдэй коллективүүд малай үбэлжэлгын үедэ үнөөн бүрнөө дунда зэргээр 1000 килограммнаа бага бэшэ ху абахаар хараалаа. Гадна энэ үедэ хүнэй шанар эрид хайжаруулжа, абтаһан продукцингаа 80 проценттээ бага бэшынэ гурэндэ тушаахын түлөө хаалин фермэнүүдтэ тодорхой хүдэлмэри ябуулагдаха байна. Тэрэжэлэн бүхы үнөөдэр, эмэ хашаргуудаа саг соонь үржүүлжэ, 100 үнөөн, гунжан бүрнөө 80 тугал абахадни.

Хонидой хургалха халуун хаһадан хайнаар бөлдөжэ, эмхитэйгээр үнгрэгнэй ашаар 100 эх хонин бүрнөө 85 хургаа түлжүүлжэ зорилго хараалагдаа. Хургадаа эртэйгээ гэхэ гү, али 2,5 харатайдань, тус бүрнине дунда зэргээр 16 килограмм шөгүүртэйгээр эхэнэнь амяарлан халгаха, хонин бүрнөө 3,6

килограмм нооно хайшалжа абаха, мүн бүхы хүргөө гарза хоролтодо оруулангуй ондо оруулаха байнабди. Нитын малай үбэлжэлгыне эмхитэй хайнаар үнгрэгнэйн тула бин байгаа бүхы тэжээлээр тон наринаар бүрдхэдлээ абад, хайнаар буйлуулан бөлдөжэ, ашатгайгаар гаргалшаа байнабди. Малай фермэ, гүүртэнүүдтэ, отарануудта тэжээлынь саг дэридань зөөхэ хүдэлмэрэ хайнаар эмхидхэжэ, малдаа тэжээлынь заабол хообо, хобтонуудта хэжэ эдөөлхөнээ гадна, бүлээн унаар таһалдуулангуй ундалуулаа юм. Үбнэ тэжээлээ гамтайгаар гаргалшахын тула нарһанай шөлбүүнэ эхээр бөлдөжэ хэрэглэхээр шиндэбди. Совхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд малшад, хоншоной ажалайн үдэргүй гурим, мүн ветеринарно-Эргэглэмэйн бүхы хүдэлмэри мүн наринаар хинан шалгажа, малшад, механизаторнуудай дунда тусхай хуралсал үнгрэгнэхэ байна. Мүн совхозой хоншоной дунда мэргэжэл дээшлүүлжэ хуралсал кварталда нэгэ удаа эмхидхэгдэхэ юм. Тугал, хургадаа хайнаар хооллуулхын тула сүүдхэ бүри искусственна аргаар 3 тоноо хүн бөлдөгдөжэ байна болоо. Ингэжэ эдэ бүхы хэмжээнүүдэй амжалтатгайгаар бөөдүүлхэдлээ, совхоз мал ажалай продуктуудыне гурэндэ тушааха табан жэлэйнгээ түсэб болзорноо уридшалан, 1980 оной ноябрийн 7-до дүүргэхэ байна. Мүнөө үбэлэй үедэ совхозой малшад дунда дэлгэрһэн социалис мурьсөөнэй гуримууд тааруулагдан зоёогдонхой. Эндэнэ малай үбэлжэлгыне эмхитэйгээр үнгрэгнэн, гарза хоролтогуйгээр ондо оруулань, продукци үйлдэбэрилгыне дээшлүүлжэ, хайн шанартай продукци абһан, мүн түгээхэ жэлэй түсэб, социалис уялгануудыне амжалтатгайгаар дүүргэгшэнь урмашуулаар хараалагдаһан. (Социалис уялганууд совхозой хүдэлмэришэдэй хамтын суглаанда зүбшэгдэжэ, баталагдан абтаа).

1979—1980 онуудай малай үбэлжэлгэдэ саг болзортоно бөлдөжэ, эмхитэйгээр үнгрэгнэхэ талаар үсхэл гаргаһан Залдын районын Торин совхозой малшад, мэргэжэлтэдэй уриа хайшаан дамжаһан ажахинын малшад, худалмэришэд болон мэргэжэлтэд дээшлүүлгэдэһэн социалис уялга абаа.

1979 оной октябрында 1980 оной июль хара болотор гурэндэ 2568 центнер мяха, 4647 центнер ху тушаахадни. Мүн худалдагдаха продукциын шанар

ХУНГАГШАДАЙ УУЛЗАЛГАНУУД

УЛААН-ҮДЭ

Советсэ районын хунгуулин 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахы участогуудай хунгагшад Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидата, республикын дотоодын хэрэгүүдэй министр И. В. Бутувановтай уулзажа, захяануудыне үгэбэ. Тэрэшлэн хунгагшад Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутатуудта кандидатууд Улаан-Удын аннапредприятини «АН-24» самолёдой командир В. С. Башнев, «Байгал» гэжэ оёдолной нагдэлэй мастер В. Б. Видулина, «Электромашин» заводой изоляционной материалнуудыне отолшоно Г. А. Галушевская гэгшэдтэй уулзаба.

ГЭЭГДЭГШЭДГҮЙГӨӨР ХУДЭЛХЭ

БУРЯДАЙ АССР-ЭЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИН 1979 ОНОЙ СОЦИАЛИС МУРЫСӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

Table with 4 columns: Product type, Volume, Value, and other metrics. Includes rows for Republic, Ulaan-Ude, and various districts.

РЕСПУБЛИКА СОО БУХЫДӨӨ

Table with 4 columns: District, Volume, Value, and other metrics. Lists districts like Targuud, Ulaan-Ude, etc.

ХУРЬГАДЫЕ ХАЙНААР АБАЯ, ТҮЛЖҮҮЛЭЙ!

Хайнаар абаха, түлжүүлжэ, хургадаа оролдохобди. Арбадахы табан жэлэй түсэб, социалис уялгануудыне бүхындэн сүм дүүргэхын түлөө горитой оролдогдо гаргаһан байна. Тингэжэ ажахиныг гурэндэ ху, мяха, нооно худалдаха дурбан жэлэйнгээ даабаринуудыне амжалтатгайгаар бөөдүүлжэ шадаа.

КАБАНСК

Совхозой түб — Байгал-Хударин соёлой байшан тэснэ хүн зон таһалгарлагуу субажал байба. Эдэнэр Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидатаар дэжүүлэгдэһэн нотагынгаа басаган Тамара Цы...

ХАБА ШАДАЛААР А ОРОЛДОХОБДИ

Арбадахы табан жэлэй түсэб, социалис уялгануудыне бүхындэн сүм дүүргэхын түлөө горитой оролдогдо гаргаһан байна. Тингэжэ ажахиныг гурэндэ ху, мяха, нооно худалдаха дурбан жэлэйнгээ даабаринуудыне амжалтатгайгаар бөөдүүлжэ шадаа.

УЛААН-ҮДЭ — ШЭТЭ: ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

«Шергинский» совхозой тугуу хаалиншад, хунгуулин Шергинский 101-дэхи округноо Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидатаар дэжүүлэгдэһэн Любовь Максимовна Суворовтай уулзажа, захяануудыне үгэбэ. Энэ үеэ уулзалгада этгэмжэтэ ноуэр совхозой ахамал зоотехник Михаил Александрович Костринов, тракторна бригадын бригадир Владимир Афанасьевич Буханов, дурсагдаша совхозой директор Александр Николаевич Жилин болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Вл. ЖИГИТОВ.

УЛААН-ҮДЭ — ШЭТЭ: ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

«Шергинский» совхозой тугуу хаалиншад, хунгуулин Шергинский 101-дэхи округноо Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидатаар дэжүүлэгдэһэн Любовь Максимовна Суворовтай уулзажа, захяануудыне үгэбэ. Энэ үеэ уулзалгада этгэмжэтэ ноуэр совхозой ахамал зоотехник Михаил Александрович Костринов, тракторна бригадын бригадир Владимир Афанасьевич Буханов, дурсагдаша совхозой директор Александр Николаевич Жилин болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Вл. ЖИГИТОВ.

УЛААН-ҮДЭ — ШЭТЭ: ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

«Шергинский» совхозой тугуу хаалиншад, хунгуулин Шергинский 101-дэхи округноо Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидатаар дэжүүлэгдэһэн Любовь Максимовна Суворовтай уулзажа, захяануудыне үгэбэ. Энэ үеэ уулзалгада этгэмжэтэ ноуэр совхозой ахамал зоотехник Михаил Александрович Костринов, тракторна бригадын бригадир Владимир Афанасьевич Буханов, дурсагдаша совхозой директор Александр Николаевич Жилин болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Вл. ЖИГИТОВ.

УЛААН-ҮДЭ — ШЭТЭ: ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

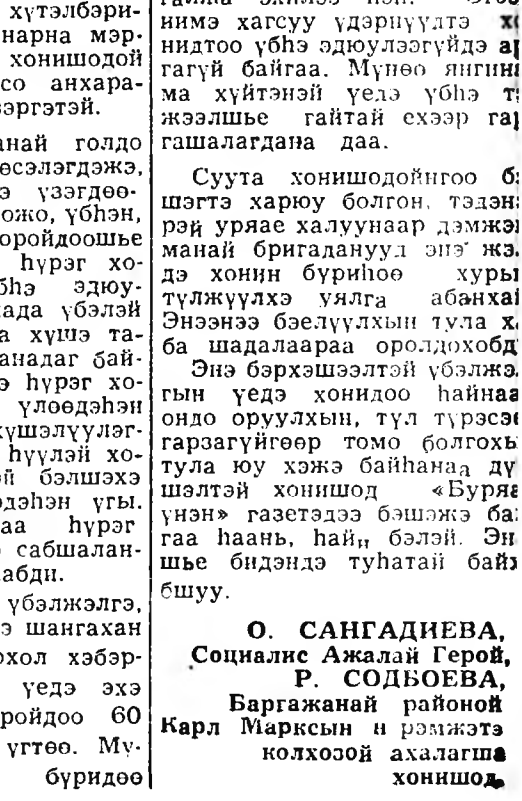
«Шергинский» совхозой тугуу хаалиншад, хунгуулин Шергинский 101-дэхи округноо Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидатаар дэжүүлэгдэһэн Любовь Максимовна Суворовтай уулзажа, захяануудыне үгэбэ. Энэ үеэ уулзалгада этгэмжэтэ ноуэр совхозой ахамал зоотехник Михаил Александрович Костринов, тракторна бригадын бригадир Владимир Афанасьевич Буханов, дурсагдаша совхозой директор Александр Николаевич Жилин болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Вл. ЖИГИТОВ.

УЛААН-ҮДЭ — ШЭТЭ: ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

«Шергинский» совхозой тугуу хаалиншад, хунгуулин Шергинский 101-дэхи округноо Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидатаар дэжүүлэгдэһэн Любовь Максимовна Суворовтай уулзажа, захяануудыне үгэбэ. Энэ үеэ уулзалгада этгэмжэтэ ноуэр совхозой ахамал зоотехник Михаил Александрович Костринов, тракторна бригадын бригадир Владимир Афанасьевич Буханов, дурсагдаша совхозой директор Александр Николаевич Жилин болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Вл. ЖИГИТОВ.

УЛААН-ҮДЭ — ШЭТЭ: ХЭЛСЭЭН БАТАЛАГДАБА

«Шергинский» совхозой тугуу хаалиншад, хунгуулин Шергинский 101-дэхи округноо Бурядай АССР-эй Верховно Соевдэй депутата кандидатаар дэжүүлэгдэһэн Любовь Максимовна Суворовтай уулзажа, захяануудыне үгэбэ. Энэ үеэ уулзалгада этгэмжэтэ ноуэр совхозой ахамал зоотехник Михаил Александрович Костринов, тракторна бригадын бригадир Владимир Афанасьевич Буханов, дурсагдаша совхозой директор Александр Николаевич Жилин болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Вл. ЖИГИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гар табилгын үе.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

Уран бэлгит-арадай баялиг

«СОВЕТ БУРЯД ОРОНОЙ МҮНӨӨ УЕЫН ИСКУССТВО» ГЭХЭН ВЫСВКЭ МҮНӨӨДЭР МОСКВАДА, ЗҮҮН ЗҮГЭЙ АРАДУУДАЙ ИСКУСЫН МУЗЕЙН ЗАЛ СОО НЭГДЭХЭНЬ. ТЭРЭ ВЫСТАВКЭ В. И. ЛЕНИН ТҮРЭХӨӨР 110 ЖЭЛЭЙ ОИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ ЗОРИУЛАГДАНА. БУРЯДАЙМНАЙ УРАН ЗУРАГАЙ ХҮГЖЭЛТЫЕ ХАРУУЛХА ТУС ТАСТАВКЭДЭ ЭНЭ ХУУДАХАЯА ЗОРИУЛБАВДИ.

СОХЁОХЫ ДЭЛМЭРИЙМНАЙ ШЭНЭ ШАТА

Хүн бүрэд баялагтай байхад үнэний хөрөнгийг хэрэглэхэд хүчтэй зориулж байна. Уран зурагчид үнэний хөрөнгийг хэрэглэхэд хүчтэй зориулж байна. Уран зурагчид үнэний хөрөнгийг хэрэглэхэд хүчтэй зориулж байна.

Энэ выставкэ удаан Ленинградта, Алма-Атада харуулагдаха юм. Уран зурагуудай тематика үргэн: тухайн-революционн, үйлдэрин, худөө ажахын төмөр зурагууд, мүн портретүүд олоор табигдаха. Энэсине Бурядай АССР-эй арадай уран зурааша С. Ринчиновэй «Б.АМ. Уланхаанай совхозодоо зун», «Буряад орондо Совет засаг тогтоолог», В. Грининовэй «Трасса дээр», мүн РСФСР-эй габыата уран зурааша А. Казанскийн «Байгалай заганаһад» гэршэлэ.

Выставкэда илангаля пейзаж болон портретнэ жанраар зурагууд хүсэд дүүрэнээр табигдаха гэжэ хэлэлтэй. Гэхэ зуура РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Тиминэй «Шудхаша Чимусовай портрет», С. Ринчиновэй «Поэт Н. Дамдиновай портрет», «Сихадаан үбжэкоол», М. Оленниковэй «Тайганын нуур», А. Казанскийн «Байгал тухай сериэл», К. Дульбесевэй «Бурядай АССР-эй габыата уран А. Жалсарасвай портрет», «Социалис Ажалай Герой, хоннишон Г. Цыремпиловай портрет», Ю. Чирковой «Социалис Ажалай Герой Н. Тогмитовай портрет», «Артист М. Елбонов Вудамшугуанай рольдо» гэхэн портрет харагшадай анхараг татаха байһандай найдамаар.

Графичин жанраар бүтээгдэһэн зурагууд илангаля хонирхолтой. Урган олон харагшадга үнний танил болоһон «Госэрэй» удаар зурагдаһан зурагууд, мүн «Сурбарбан», «Минин Буряад орон», «Монголо» гэжэ сериэлэ зурагууд байна. Эдэ уран бүтээлнүүдэй автор РСФСР-эй габыата уран зурааша А. Сахаровскаяй мүн «БАМ-ай баригдаха байга хизаарта» гэхэн шэнэ зурагуудые тэмдэглэмээр.

Республиканын ахмад, арадай уран зурааша А. Окладников, Е. Неволлина гэхэд хүнүүдэй жэлүүдтэ бүтээһэн зурагуудаа эльгээгээ. Жэшээхэдэ, А. Окладниковай «Судна бүтээлгын заводой бригадар Мининэй портрет», «Электр хабаргаһа Халбаевай портрет», тинхэдэ Е. Неволлинай «Уннэй үхэд», «Эхын портрет» болово.

Республиканын арадай уран зурааша Г. И. Москалев «БАМ-ай булагүүд» гэхэн графическа худалдаһан сери байгуулаа. Харин Н. Стариков «Буряад үлэгэрүүд» гэжэ үннэй линографираниудэй сери, уран зурааша В. Архипов «БАМ-ай барилгаһадай графическа портретүүдэй» сериэе выставкэда гаралдаха.

Скульптураар Бурядай АССР-эй арадай уран зурааша Г. Васильевай худалдэмээр хонирхоомор. Тэрэнэй «Жэмбүртгэхэн хөбүн», «Мори хургаһа», «Шубуунхантай хөбүн», «Ануушан» гэхэн зурагуудын харагшадга үннэй найшаагдаһан. Мүн лэ выставкэ дээрэ бэлгэтэй скульпторай бүрэл жэлүүдтэ бүтээһэн «Тайгын үхэд», «Түмэр хүүргэнүүдэй конструкцинуудай заводой худалдэмэрлэгшэд» гэжэ худалдэмэрнүүдын эльгээгдэхэ байна.

Уран зураашадай холбооной правлин республикнэй партина болон совет органуудай дэмжэлгээр арадай уран бүтээлнүүдэ үйлдэрилыг үргэлдэхэ, буряад арадай эртэ урда сагнаа урлагын ёһо заншал, дүн дүршэл халал абалгыг, хүгжөөлгыг саашадан найжаруулха талаар нилээд эхэ худалдэмэри ябуулаа.

Эндэшэ энэ худалдэмэрин дүн харагдаха даа, хүүүлэй жэлүүдтэ алта, мүнгийн урлада һуража байһан залуушуудай худалдэмэри выставкэда табиглаха байна. Илангаля Б. Жамбалов, Д. Санжиев, В. Бедмаева Т. Гармаева, Г. Налханов, А. болон Д. Эрдынесүүдэй уран бүтээлнүүд хонирхолтой.

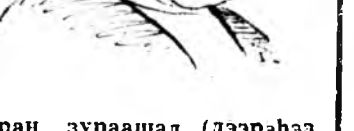
«Совет Буряад ороной мүнөө үеын искусство» гэхэн энэ выставкэ республикнэй уран зурагай искусствын мүнөөдэрэй байдлыг харуулхан гэжэ. Тинхэмээ москвалыкнхиды манай уран зураашадай творчество хонирхуула, юундэб гэхэдэ, 1959 ондо үннээр гэдэһэн хоёрдоо декадын выставкын хүүүлээрхи худалдэмэрнүүдэй манай түрүүшын эхэ харалга болохоно шүү.

Д.Н. ДУГАРОВ, Бурядай Уран зураашаай холбооной правлинн түрүүлгшэ, РСФСР-эй габыата уран зурааша.

ОЙЛГОХО, ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛХЭ, ХҮГЖӨӨХЭ...

Модон дээрэ һиллэгын, мүн скульптурай искусство шудалгаар тухай уран һайханай мэргэжлэдэ али олон шалтаһанга боложо һураха өрө намда олдоогүй юм. Зүгөөр эртэ урда сагнаа дамжэн эрхэн түрэл арадай искусство минин бүхы наһанайн һургуули болоһон байна. Хэдэн зуун жэлээр мундиган, хүгжэн эрэн энэ искусствые шажилхэ, өөрчлөө сагыг, ажабайдала модон дээрэ һиллэгын, амисхал оруулдаг байһан элэнсэгэйгээ бэлгээр омогорхохо, һажаан һураха, саашадан хүгжөөхэ хүсэл уран зураашын хүнэй зорилго аб даа. Энэһэ бэлүүлхын тула һараар бэшэ, бүхы наһаара хүдэлхэ, бэлдэр, үшөө дахин хүдэлхэ эрээтэй гэжэ ойлогдодог. Ямаршы искусство, тэрэ тоодо модон дээрэ түрэл һиллэгын хэдэ өөрчлөн уран үзгэй байха эрээтэй. Энэ асуудал мүнөө гансаһа буряад уран зураашад бэшэ, мүн лэ олоһон арадууд шухаг асуудал болоһон. Тэрэни шид хэхын тула өрөөн уран үгэ гээшмнэй хэдэн жэлэй туршадэ хүгжөөр эрэн уран арга гэжэ нэн түрүүн ойгохо шухала. Тинхэдэ үе сэг бүхэн искусствын уран үгэ тушаа өрөөн зорилготой байһан тула өрөөн шэнэ онол аргаһыг олодог гэжэ. Уран зураашад үе бүхэн элэнсэг хулин сагайнаа орхин энэ сэхэ баялигы өсөдөг хүдэлхэ эрээтэй гэжэ байһаа. Гэхэһэ уршаад үндэһэн буряад искусствынга ёһо заншал ойгохо, үргэлжүүлхэ, хүгжөөхэ гэжэ оролдодог, оролдохыг эрээтэй. Мүнөө сагай буряад мажэ байгуулгын үедэ урдайн ёһо заншал эрээтэй талаар асуудал тон шухаг болоһон. Искусствын ямаршы уран бүтээлнүүдэй жанхэни шажилхан ямар мажэ гар бүтээлгынэ дурыдадаг. Эндэ уран зураашын һажалган бэшэ, харин ажабайдала, үе сагае түрэл арадайнаа нөөдөр хараха ёһотой ди Москвагай 1970 ондо Зүүн зүгэй арадуудай культурын музейд боложо үннээр гэдэһэн выставкэ дээрэ түрүүшынхиды буряад искусствын олон тоо бүтээлнүүдэй танилсаан байһан. Тэрэ гэхээр тэхээр арбен жэл үгээрэ, мүнөө манай буряад искусство, тэрэ тоодо модон дээрэ һиллэгын, шабараар бүтээһэн минин худалдэмэрнүүд даһинаа тэрэл музейд үннээр гэдэһэн байһан выставкэдэ табигдахы гэжэ. Би энээндэ эхэ бэлдэ, зүгөөр бага эрэг ганаа зоборитойшы шэнги. Теэд амар эсэг түрэн үхэдүдэһэн гэжэ хойноһоо наһагаа зободоогүй даа.

НҮХЭД ТУХАЙГАА НҮХЭРЭЙ ЁНООР

АЖАЛАЙ БААТАРНУУД ТУХАЙ ХӨӨРЭНЭ

Бурядайманай уран зурагай искусствын түүхэдэ портрет гол һуруунуудын нэгэ ээһэнэ. Республикын түс искусствын үндэһэн һурун табигша Цыремпилов Сампилов хүнүүдэ зурагдаа эхэ анхараг хандуулаһаа. Энэ уран зурааша өөрчлөө үеһэ, хүнүүдэй образүүдэй бүхын галерей байгуулан һамгайтай. Тэрэ өөрчлөө үеһэ хүнүүдэй элдэб инсцен абарн аһыг хурса бэлдэгэр хурааран зурагдаа шададаг һэн. Уран зураашын гөрөөнүүдэ сэдхэлээрэ ойлгодог, хүндэлдэг байһандай зурагуудын бидэндэ мүнөөшье эхэ дүтэ байдаг.

Тинхэдэ уран зурааша Р. С. Мэрдигеев бүри түрүүлгэнэ худалдэмэрнүүдэ түрэй өрөө сэдхэл, ухаан бодолуудыг ойлгохо гэжэ туршадаг байһан. Һүүдэд мэдэжэ уран зурааша болоһон хойноһо Бурядайманга суута хүбүд, бэсэргэдэ али олон портретүүдэ, тэрэ тоодо «Мэргэн буудаһа Тулаева», «Ранжуров», «Ульгарша Аполлон Терев», «Балерина Грессова» болон бусадашы портретүүдэ зурааа шүү.

Георгий Ефимович Павлов өөрчлөө творчестводо элэнсэг бэшэ портретэй жанрта ханддаг һэн. Мүнөө тэрэнэй зураһан арадай уран зурааша Ц. Сампиловай портрет булдана үннэй мэдэжэ болоһон, уран зурагай алтан жасада оронхой.

Мүн Александр Иванович Тимин өрөө болон бэлдэг театр ахмад уран зураашаар олоһон жэлэй туршадэ худалдэ байһан. Тэрэ артистарыг реалитин үедэ, сөнөө үедэ, үдэр бүрин ажалай эрхэ байдалда али олон хараһан, тинхэмээ тэрэ артистарай портретүүдэ зурагдаа, тэдэһэнэ эрмээлэд, зохёхы һанал бодолыг тобиёо харуулха шададаг байха юм. Уран зураашын «Мессисер А. Каншиай портрет», «СССР-эй арадай артист Г. Цыремпилов Огелдын рольдо» гэхэн портрет, мүн бусадшы зурагуудын олоһон анхараг ходо татадаг.

Тимин ганса артистарай бэшэ, мүн бусадшы суута хүнүүдэй портретүүдэ зурадаг. Зүгөөр һайн мэдэхэ, ойгохо дүтнөө хүнүүдэ зурагдаа, уран зурааша дилэнхидэ ажалта амжалтатайгаар түгээхэдэ гэжэ мэдэжэ.

Һүүдэй үедэ Бурядай уран зураашад портретэй жанрта портрет зурагдаг зохёхы ажалай долгын ерөнхэй. Энэһэ дамы бэшэ. Уран зураашад республикынаа суута хүнүүдэй портрет зурахаг хүсэһэн. Тэдэ хүнүүдын гансаһа харуулха худалдэ бэшэ, мүн гүрэн турынгоо хэрэгүүдэ шидхэлээдэг. Ёһотой мүнөөнэй үе сагай баатар хүнүүд болоһон биир. Тэдэһэнэ образыг зураг дээрэ мүнхэлхын тула уран зураашад шэнэ тухай мажэ бэлдэрхэ, ондоороо шидхэхэ болоһо ха юм.

Энэ эхэ зорилгыг томо мастернууд яралаа шидхэхэ шададаг, зүгөөр уран зурааша бүхэн энээндэ тинмэ бэлдэхээр хүржэ шададаггүй. Энэ формодо ерөнхын тула творческо болон ажабайдалыг эхэ дүй дүршэлтэй байха эрээтэй.

Жэшээхэдэ, Д.Н. Дугаров Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаевай портрет зурагдаа, олоһон жэлэй туршадэ ухаан бодоло нилээд эхэ худалдэһэн, бэлдэхэлэй эхэ худалдэмэри эхэн байһа. Науно техникческэ дэбжэлтын үндэһэн һурун дээрэ гайхамшагта амжалтануудай туйлагдаһа байһан үедэ мүнөө сагай хүнэй ажал эрдэмтын худалдэмэриг адылар элгээдэг болоо гэжэ. Тинхэмээ уран зурааша ажалшадтай образыг хүсэд дүрэнээр, удах тухалдэр, үннээр гэдэ харуулха эрээтэй болоһо. Тус портрет «Бидэ БАМ баринад» гэхэн Бурядосини выставкэда табигдан юм.

Ю. А. Чирков портретэй жанрай талаар илангаля һайнаар хүдэлнэ. Мүнөө

ЭНХЭРЭЛЭЙ ХҮСЭН

Уран зурааша Александра Никитична Сахаровскаяй уужам һаруул мастерской соо аалхан хөөрөлдэжэ һунабади. Сугтаа худалдэжэ яһан хүдэл тухайгаа, тэдэһэнгээ амжалта тухай сэдхэл дүүрэн тэрэнэй хөөржэ һуухада, хүнэй наһан, ажабайдал, эрмээлэд, зориг тухай бодолууд эжэлүүдгүй түрэн.

Мастерскойн ханаар элдэб үннэй зурагууд үлгөөтэй, сонгоор шагаанан наран элэнсэгүүдээрэ зураг бүтээһэн өнхөрхэ гэхэндэ талһаар дүүрэн гэрэлдэ саса. Эндэ һай дүүргэдэһэн, мүн зуража эхилгэдэһэн зурагууд хүнэй анхараг татаһа.

Минин энэ зурагнаа харасаа һалгажа ядан һууһым оборһон Александра Никитична.

— Буря Ленинградта Н. Е. Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай дээдэ һургуулида һуража байхад арад эрмээлэд зориг, нангин бодолыг зурагаара мүнхэлхэ гэхэн нууса эрмээлэдэһэн нотогоа бусаа, бэлэй. Тинхэмээ «Госэсеры» шинжэлэн шудалжа, энэ хүсэлөө бэлүүлхэ хэрэгтэһэн эхэ туһа болоо. «Госэсеры» удаар бүтээһэн зурагуудын минин творческо ажалда, ажабайдалда элгээшгүй эхэ хубилалта асараа гэгэжэ һанадагын. — гэжэ энэбхилбэ.

Зүб даа, Александра Сахаровскаяй урда үеһэн уран зураашад «Госэсеры» удаар нилээд олон зурагуудыг зураһан арад онооо балсуулан байха. Тинхэмээ уран зурааша энэ төсмөө өсоо өөрчлөхөө шидхэхэ, шаһна олоор аргануудыг бэлдэрхэ ёһотой байгаа. Эндээһэл тэрэнэй түрэл хизаар ороһон, арад зонойгоо ажабуудал шинжэлхэ хүсэтэйгөөр республикна соогураа ябаагүй газарын үгы шахуу. Бурядайманга түүхэ болон совет болбосоролоор хонирхохо, музей, архивуудта худалдэ, эртэ урда сагнаа хойшо үеһөө үедэ дамжан эрэнэй үлгэр олоһонүүдэ даһан уншаха гэжэ хамсыгаа шуун ороо болэн.

— Хэхэ, бүтээхэ һанал эхэ даа. Тэз гэрэхэн монгол хани эхэнэр элгээһэн портредыг үнгээтэ төмөрлин аргаар бүтээгдэ дээрэ худалдэ байһа. МНР-эй арадай уран зурааша, скульптор Дамдиима тухай дуулаһаныг байхат. Эхэ бэлгитэй эхэнэр. Тинхэмээ Дамдиимагай образдо Монгол ороной шарай түхөөжэ шададаг. Лаа... — гэжэ, дарууханаар хөөржэ байһа, мольбертын дэргэдэ түрүүлгэй байһан залуухан эхэнэрэй портрет заажа, мүнөө «Соёл культурын ажал публикна соогураа ябаагүй газарын үгы шахуу. Бурядайманга түүхэ болон совет болбосоролоор хонирхохо, музей, архивуудта худалдэ, эртэ урда сагнаа хойшо үеһөө үедэ дамжан эрэнэй үлгэр олоһонүүдэ даһан уншаха гэжэ хамсыгаа шуун ороо болэн.

Уран зурааша (дээрһээ дооһо) Ц. Сампилов, Д.Н. Дугаров, А. Хомяков.

Уран зурааша Ф. И. Балдаевай шаржнууд.

Уран зурааша (дээрһээ дооһо) Ц. Сампилов, Д.Н. Дугаров, А. Хомяков.

Уран зурааша Ф. И. Балдаевай шаржнууд.

Уран зурааша (дээрһээ дооһо) Ц. Сампилов, Д.Н. Дугаров, А. Хомяков.

Уран зурааша Ф. И. Балдаевай шаржнууд.

Уран зурааша (дээрһээ дооһо) Ц. Сампилов, Д.Н. Дугаров, А. Хомяков.

Уран зурааша Ф. И. Балдаевай шаржнууд.

ҮЕ САГАЙНГАА ЭРИЛТЭЭР

1966 оной һүүл багаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет Улан-Удэдэ дураскелта бэлгүүдэй фабрика бариха гэхэн тогтоол гаргаа бэлэй. Тинхэмээ республикнэй Ноһотой промышленистик министрствын дэргэдэ Бурядай дураскелта бэлгүүдэй фирма байгуулагдаһан. Модоһо, мүнүгшэ дархашуулай хэлсээнүүдэ баталжа эхилэ һэмди.

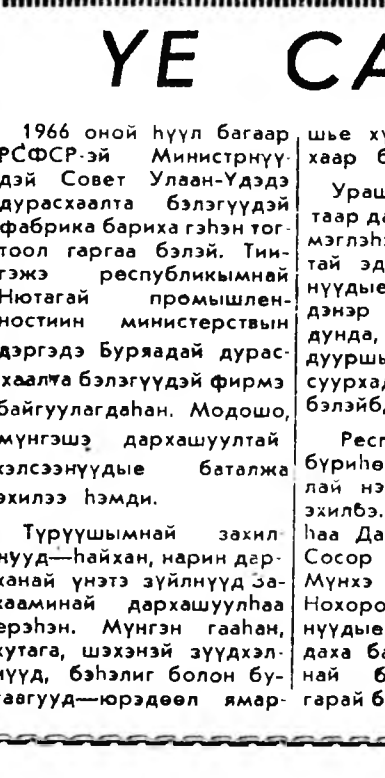
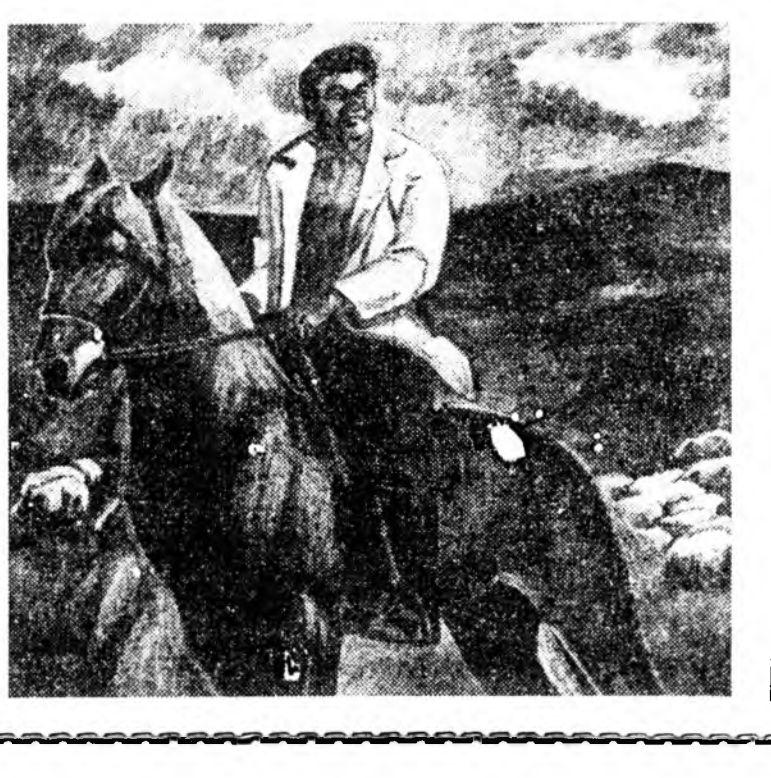
Түрүүшмнэй захил нууд-һайхам, нарин деханай үнэтэй зүйлнүүд эхэнэй дархашуулаһа эрэнэн. Мүнүн гаһан, хутага, шэхэнэй зүүдхэл нууд, бэлгит болон бургүүд-юрэдөөл ямаршы хүнэй модэ һаргааһаар байгаа.

Уршуулай нарин нягтаар дархалжа, гоёон шэмэлгэһэн буряад угалзтай эдэ һайхан бүтээлнүүдэ харахадэ, тэдэнэр арад зонойгоо дунда, республикнага гадуршыг дамы бэшэ суурхадг гэжэ ойгоо бэлэйди.

Республикнэй зүг бүриһөө уран дархашуулай нэрнүүд дуудлажа эхилбэ. Эдэнэн дундаһа Даша Никола Цыданов, Сосор Санжиевай Александр Эрдынесов тоолохо болоо һаа, олон юм даа, мүнөө үедэ амжалтатай һайнаар худалдэ байһа. Буурал багш-нарайнга нэрэ солме, наһанайн хэрэгыг үргэлжүүлжэ шадаха байһаар уран зураашадэй выставкэдэһе манай мүнүгшэ дархашуулай эдэбхитэйгээр хабардалсаха байна. Эдэ үдэрнүүдэ һүүлэй жэлүүдэ бүтээлнүүдэ шэлэн абжа, выставкэдэ элгээһэн мүнүгшэ дархашуулай манай хорин хүнүүдэй бүтээһэн худалдэмэрнүүд үндэрөөр эхилдэг.

Бүхэсооһона выставкэдэ имэ олоороо хабардалсажа, республикынаа бүхы искусстватай танилсуулха арга олгодоо гэжэ. Эмнэй манай бүлганайман ажалта, тинхэмээ эхэ бэлрэмээр.

В. УРИЗЧЕНКО, Бурядай арадай уран зурааша.

АГУУД ДЭЭРЭ: 1. Уран дархашан Г. Налхановай эр эр хүнэй зүүдхэлүүд. 2. С. Ринчинов, «БАМ-ай совхоздо үлгөөгүүр». 3. Д.Н. Дугаров, «Борьдалда. Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев».

